

“Innovation of Turkish Language Learning and Teaching for Foreigner”

Mehmet A. Eroğlu,
Fatih University
emali@fatih.edu.tr

Abstract: Classroom discourse and language assessment, and at this paper has been interest in Turkish as a lingua franca. As well as examining how language develops inside and outside the classroom, article is about commonly teacher education, knowledge and stance in relation to the languages taught. It has been deal with the growing use of computers in the teaching and learning Turkish Language as a Foreign Language writing, looking particularly at work on word processing, software for teaching and research, at the relationships between network-based language teaching or learning.

1. Giriş

Dil öğrenme teorilerini öğrenme hiç de kolay değildir. "İkinci dili yeterince öğrenme teorisi , o dili tam anlamıyla bütüncül olarak kavrama demek değildir. Dilin okuma, yazma dinleme, konuşma gibi tüm yönleriyle uyum içersinde sürdürülebilir bir başarı olmasıdır."(Mitchell & Myles, 1998, pp. ix-x)¹ Dil öğretiminin en güzel yollarından birisi de okuma, dinleme, konuşma ve yazma gereksinimlerini karşılayan zengin bir öğretme-öğrenme ortamı oluşturmak olduğunu da hepimiz bilmekteyiz. Böyle bir ortamı meydana getirmek için muhtelif araç ve gereçlerden faydalanabiliriz. Bu farklı araç gereçlerle oluşan ortamların kullanılması dil öğretimine farklı bir zenginlik getirecektir. İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Arapça, Rusça gibi dillerde yabancılara dil öğretiminde kullanılan teknik ve uygulamaların Türkçe için de dil yapısına göre geliştirilmesi, yaygın hale getirilmesi fayda sağlayacaktır.

Öğrenci ile öğretmen arasındaki sağlıklı ve iyi bir iletişim etkili bir öğretme-öğrenme sonucunu gerçekleştir. Eğiticinin öğrencileri etkilemesi ve/veya uyarıcı araç gereçlerle fonksiyonel olarak hissedilen eğitim ortamlarının öğretme - öğrenme sürecinde kullanılmasıyla daha imkânli hale gelir. Öğretimde gelişen teknoloji ile ortaya çıkan araç-gereçlerden yararlanma, konunun daha etkili olarak sunulması, öğrenmeye açıklık getirilmesi, gözlem fırsatlarının artırılması ve öğrencilerin birkaç duyu organına bir anda hitap edilmesi gibi imkânları yakalamasına zemin hazırlayacaktır. Bunların yanı sıra araç-gereçlerin, öğrenme zamanından ekonomi sağladığı, öğrenmeyi daha etkin olarak bireyselleştirdiği, öğrenmenin niteliğini yükselttiği, öğretimi daha etkin kullanarak verimli ve zevkli kıldığı bilinmektedir. Zevk alınan bir öğretim şekli ise öğrencinin ders dışı veya eğitim ortamından uzak kaldığı zaman diliminde dahi konu ile birlikte olmasını sağlayacaktır. Bu ise dil öğretiminde daha etkin ve yaygın bir öğretim sürecini getirecektir.

Teknoloji hayatımızın her safhasında hızla etkin olmaktadır. İnsan yaşamının daha kolay daha etkin olmasında teknolojinin kullanılması herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Tabii ki dil öğretiminde de teknolojinin imkânlarından yeterinde yararlanma, Türkçe'nin yabancılar için öğretiminde de kullanılması fayda sağlayacaktır. Bundan yıllar önce ortaya çıkan ve her geçen gün gelişen teknik imkânlar dil öğretiminde kullanılmaktadır. " İlk önceleri basılı materyeller olarak dil kitapları olarak gramer, sözlük, okuma, ders ve alıştırma kitapları olarak varken daha sonraları dinleme teyp, video, CD-DVD, bilgisayar programları, şimdilerde de mobil iletişim araç gereçleri ile her geçen gün daha da zenginleşmektedir." (Salaberry, 2001)² Teknolojinin getirdiği yenilikler her zaman dil öğretiminde pedagojik olarak etkin kullanılır diye bir kuralın olmadığı bilinmelidir. Önemli olan eğiticinin teknik imkânlardan pedagojik olarak maksimum faydayı sağlayabilecek ortamları oluşturmasıdır. En temel etkinlik teknolojik fırsatların öğrenciye eğitmen tarafından pedagojik kullanımın sağlanmasıdır. Burada eğiticinin daha etkin bir teknik bilgi ve donanımına sahip olmasını gerektirmektedir. Yabancılara Türkçe öğretiminde yenişim en temel espirisi, eğiticinin kendini sadece teorik dil bilgisi yönüyle geliştirmesinin yanında, dil öğretiminde kullanabileceği diğer yeniliklerle de kendini güncellemesi gerekmektedir.

2. Dil Öğretimi ve Araç Gereç

Dil öğrenenlerin araç ve gereç kullanmaya özen göstermeleri ve bu araçların seçiminde itinalı olmaları beklenmektedir. Dil öğretiminde kullanılan araç ve gereç çeşidi oldukça fazladır. Günümüzde yabancı dil öğretiminde İngilizce, Fransızca gibi yaygın olarak öğretilen dillerde kullanılan muhtelif metodların Türkçe öğretiminde de kullanılması yanında Türkçe'ye özgü kullanılabilecek yeni ve geleneksel uygulamalardan da istifade

edilmelidir. Eskiden dil öğretimi daha çok yazılı materyaller ve sözlü konuşmalara dayalı olarak yapılırken, çağımızda teknolojinin gelişmesi sonucu görsel-işitsel araçlar, bilgisayar teknolojileri öğretmen ve öğrencilere çalışmalarında büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Temel düzey Türkçe derslerinde kullanılması önerilen araçlar; görsel, işitsel ve görsel-işitsel olmak üzere genelde üç grupta toplanmaktadır. Bu araçları özelliklerine göre şu şekilde sınıflandırabiliriz.

2.1. Görmeye yönelik araçlar;

- ☐ Kitaplar ve basılı gereçler
- ☐ Yazı tahtası
- ☐ Muhtelif resimli kartlar
- ☐ Projektör, tepegöz
- ☐ Akıllı tahta
- ☐ Bilgisayar

2.2. İşitmeye yönelik araçlar;

- ☐ Radyo
- ☐ CD ve kaset çalar
- ☐ mp3 çalarlar
- ☐ cep telefonları

2.3. Hem görmeye hem de işitmeye yönelik araçlar;

- ☐ Televizyon
- ☐ Video
- ☐ Bilgisayar
- ☐ İnternet
- ☐ Sinema
- ☐ Dvd çalar

Görmeye yönelik araçların ne kadar etkin ve ilgi çekiciği yüksek olursa, o oranda öğrencinin dile karşı zihnindeki somut yaklaşımlar artar. Dil genel olarak soyut ve somut kavramların bileşiminden oluşan bir etkileşim şeklidir. Öğreten ile öğrenen arasındaki ilişki ne kadar çok somutlaşır ne kadar çok hayatın içine girerse o kadar kalıcı hale gelecektir. Basılı malzemelerin çokluğu görselliğinin cazibesi öğrencinin dikkatini daha çok toplayacaktır. Dolayısıyla basılı malzemenin çeşitliliği de görsellik için önem arz etmektedir. Sadece ders kitabı, alıştırma kitabı dil öğretiminde yeterli değildir. Mutlak surette yardımcı kaynaklar nevinden hikaye kitapları cv okuma materyeli, tarihi turistik tanıtım broşürleri, bazı ilgi çekici ürünlerin basılı reklam malzemeleri de Türkçenin yabancılar için öğretiminde etkin olacaktır.

3. Sınıf İçi Etkin Öğretim

Sınıf içi görsellikle en fazla kullanılan bir başka malzeme de yazı tahtasıdır. Yazı tahtası kullanımı klasik şekilde öğretmenin tek başına kullanarak öğrencinin gördüğünü defterine aktarması veya tahtaya yazılan bir takım soruların öğrenciler tarafından cevaplandırılması şeklindeki uygulama, özellikle yabancılar dil öğretiminde en fazla zaman kaybettirmektedir. Yazı tahtası projektör ile birlikte etkin kullanımında hem zaman kazanımı hem de öğrenci ile öğretmen birlikteliğinde bol uygulama fırsatı verecektir. Sınıf içi yapılan bu uygulamalar öğrencinin doğru cevabı yanlış ile birlikte görmesini sağlayacaktır.

CÜMLE EŞLEŞTİRME

Merhaba	???	
Nasılsın?	???	
Sen nasılsın?	???	???
Adın ne?	???	???
Memnun oldum.	???	Merhaba
		Ahmet
		Ben de.
		Ben de iyiyim.
		İyiyim

Ayrıca yapılan bu tür uygulamalardaki çeşitlilik Türkçe öğreniminde çok fazla kazanımlar sağlayacaktır. Cümle eşleştirme, kelime anlamı bulma, eksik cümle tamamlama. Diyalog metnilerindeki eksik ve muhtemel alternatif konuşma cümleler kurabilme imkanları sağlayacaktır. Sadece kitapta olan bu alıştırmalar. Öğrencinin dikkatini tek merkezde toplamaktan daha çok kendi yakın çevresi ile ilgilenmesini ortaya çıkarmaktadır halbuki sınıf içi aktivitelerde eğitmen ne kadar aktif ve bu aktivitenin yanında öğrenci dikkati ne kadar kontrollü olursa o kadar etkin bir öğretim imkanı sağlanacaktır.

Şekillerde görülen uygulamalar ve çok daha fazla çeşitlisi, sınıf içerisinde dikkatleri tahtaya toplayıp sadece boş bırakılan yerlerin öğrenciler tarafından doldurulması istenir. Diğer bir uygulamada ise cevap alternatifleri vererek öğrencinin kelime bilgisindeki seçicilik, cümleler arası eşleştirme yapmaları istenir. Bu uygulamalar klasik metotta her öğrencinin kendisinin yapması daha sonra eğitmenin doğru cevapları vererek düzeltmeler şeklindedir. Burada ise Türkçe öğretiminde görsellik ile zenginleştirilerek sınıftaki tüm öğrencilerin dikkatleri bir merkeze toplanır. Şurası bilinmelidir ki; yabancı birisine Türkçe öğretiminde temel hedeflenen amaçlara ulaşmak için geleneksel yöntem olan kara tahta ve silgi yetersiz kalacaktır. Türkçe öğretiminde öğretmenlerin göz önünde bulundurması faydalı olan aşağıdaki hususlar hiç bir zaman göz ardı edilmemelidir.:

- Dil mümkün olan en doğal bir ortam içinde öğretilmelidir.
- Öğretimde öğrencinin kendi dilinden hareket edilmelidir.
- Dil öğretiminde muhtelif çalışmalarda bulunulmuş dil çalışmaları arasında sıkı bir ilişki kurulmalıdır.
- Mümkün olan en fazla sayıda çeşitli ders araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır. (Kavcar,1995,s.9) 3

Türk eğitim sistemi bünyesinde Türkçe öğreten Türkçe öğretmenlerin çeşitli araç gerek kullanmada yeterince istifade edilmediği yapılan bir araştırmada da ortaya çıkmaktadır. (Susar. 2001, say;10) Türkçe öğreten eğitimler gerek sınıf içerisinde gerekse sınıf dışında öğrencinin dil öğrenmesi ile ilişkisini sürekli devam ettirebilecek muhtelif araç gereçleri kullanama yoluna gitmelidir. araştırmaya göre çıkarılabilecek bir sonuçta mevcut öğretim şeklinde öğretmen sınıf içerisinde konu anlatımı veya öğrenci ile daha fazla ilişki içerisinde bulunma yerine eldeki kitap - defter, tahta tebeşir kullanarak zamanın büyük kısmını geçirmektedir.

4. Dinleme, Anlama ve Çözümleme

Yabancılar için Türkçe öğretiminde dinleme, anlama ve çözümleme kavramların geliştirilmesi en önemli bir basamaktır. Kelime hazinesinin genişliği, konuşma kolaylığı, dilde akıcılık ve söz söyleme cesareti sağlar. Bu nedenle, iyi ve güzel konuşmak için kelime bilgisini geliştirmek elzemdir. (Türkçe Eğt. ve Öğr. Kılavuzu 1986, s.219)4

5 - Okuyunuz

1 A: Nasılsın?
B: Teşekkür ederim. İyiyim.

2 A: Görüşünüz.
B: Görüşünüz.

3 A: Hoş geldiniz.
B: Hoş bulduk.

4 A: Hoşça kal.
B: Güle güle.

6 - Dinleyiniz ve diyalogu tamamlayınız.

Selim : Merhaba Mert.
Mert : ..... Selim.
Selim : .....
Mert : Teşekkür ..... İyiyim. ....
nasılsın?
Selim : Ben de iyiyim.
Mert : .....
Selim : Güle güle.

TEKRAR

KONTROL ET

TEKRAR

Sonuç :

Dil öğrenimi becerilerinde alışkanlıkların oluşması, öğrenimin etkinlik kazanması yapmayı ve uygulamayı gerektirmektedir. Anlamanın ve çözümün öğrenciye kazandırmanın temelinde gösterme ve yaptırma olduğu; anlama kavramının bir beceri haline gelip, becerilerin alışkanlığa dönüştürülmesinde tekrarın önemine dikkat çekilmektedir. Sever (2006:17)5 bu hususta öğrencilerin ana dillerini doğru ve etkili bir iletişim aracı olarak kullanabilmeleri için bir takım kriterler belirlemiştir ona göre bizim de yabancılar Türkçe öğretiminde dikkat çekmek istediğimiz kriterler bundan pek farklı değildir. Eğitim sürecinde dört temel dil etkinliği bir bütün olarak geliştirilmesinin gerekliliğine önemlidir. Öğrenci bilgi edinmek, zevk almak, eleştirmek ve değerlendirmek için belirli düzeyde bir dinleme alışkanlığı edinmiş olması gerektiği belirtilmelidir. Özellikle yabancı öğrenciler daha fazla zevkli hale getirilmiş bir ders ortamında bulunmalıdır. Yabancı olduğu kültür hakkında henüz yeni yeni öğrenmeye başladığı kelime ses ve kavram bilgisi, ilgi çekici merak uyandırıcı olmalıdır. İşte ortamı sınıf içerisinde oluştururken olabildiğince farklı araç gereçleri mümkün olduğunca fonksiyonel kullanılmalıdır.

Örnekte Multimedya destekli kelime ve diyalog kavramları okunması ile başlayan bir diyalog görülmektedir.(TürkçeAkademisi,2009)6 Türkçe öğretimin ilk haftalarında olabilecek bu parça kullanımı için öğrenci ilk önce kullanacağı kelimeler ve diyalog kavramlarının anlaşılması öğretmen eşliğinde yapılır. daha sonraki uyulama dinleme dinlerken eksik bulunan diyalog parçalarının tamamlanması sağlanır. bu durum öğrencinin doğru kelimeyi kavram bütünlüğü içerisinde yakalaması sağlanır. Doğru kelime buluncaya kadar tekrar etmesi sağlanır. Doğruluğundan emin olunca kontrol seçeneği tıklanarak sonuç değerlendirmesi yapılır. yine yanlışlar varsa diyalog tekrar edilerek kavram tam anlaşılır hale getirilir. Sınıf içerisinde yapılan bu çalışmalar öğrencinin sınıf dışı ortamlarda da tekrar edebilmesi için CD,DVD,internet ortamı gibi araçlar vasıtası ile öğrencinin Türkçe ile ilişkisinin devamlılığı sağlanır. Klasik usulle kitap ses kaydı veya video gibi sadece öğrencinin pasif olduğu ortamlar yerine karşılıklı aktif ortamı olan interaktif metotlar kullanan ayrıca öğrencinin gelişimini kendi gözlemleriyle de görebileceği web tabanlı yazılımlar kullanılması Türkçe öğretimde yenileşim getirecektir.

Yabancı bir öğrenciye Türkçe öğretirken öncelikle Türkçemizin söz varlığının ne kadar zengin olduğunu hissettirmek için, kelimelerin aslının nereden ve nasıl geldiğine bakılmaksızın eş anlamlı ya da benzer anlamlı olanların aslı ve mecazi anlamlarının kullanımdaki farklılıklarına dikkat etmek ve bunun üzerinde öğretime özellikle vurgulanarak durmak gerekir.

Örnek: “basit” ve “kolay” kelimeleri eş anlamlı diye öğretilmeye kalkılırsa; “Bu ödevi yapmak çok basit.” = “Bu ödevi yapmak çok kolay.” denilebilir.

Ama;

“Bu ödev çok basitleşti.” cümlesi ödevi veren öğretmen tarafından daha sade daha kolaylaştırıldı anlamı yüklerken, “Bu ödev çok kolaylaştı.” cümlesi ise ödev üzerinde çalışarak bir kısmı yapılmış geriye kalan kısmı ise az kalmış anlamı taşır.

Yine;

“Bu delikanlı basiti sever.” cümlesi sade yalın anlaşılabilir karmaşık olamayan anmalı yüklerken diğer şekliyle; “Bu delikanlı kolayı sever.” cümlesi yapılışı kolay daha kısa sürede anlaşılır kendi bilgisinin zorlanmayacağı bir anlam taşır. dolayısıyla iki cümle farklı değil mi? (Barın,2003)7

5. Eğitim Materyallerinde içerik

Yabancılar Türkçe öğretim materyallerinde bulunması gereken bazı temel unsurlar vardır. Bu temel unsurların yanında özellikle içerik kısmında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar ana dili Türkçe olan öğrencilerden farklılık da göstermesi gerekebilir. Ana dili Türkçe olan öğrenciler için MEB in hazırlamış olduğu 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda öğrencilerin etkin Türkçe iletişim kurmasındaki becerilere ait belirlemeler “Dinleme/izleme, iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisidir. Görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılması etkili bir dinleme/izleme eğitimini gerekli kılmaktadır. Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/ izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir (MEB 2005:6).8 ” şeklinde ifade edilerek, öğrencinin dil öğreniminde görsel ve işitsel eğitiminin önemine dikkat çekilmektedir.

Eğitim materyallerinde bulunması gereken temel unsurlar şöyle sıralanabilir;

İçerik Kapsamı

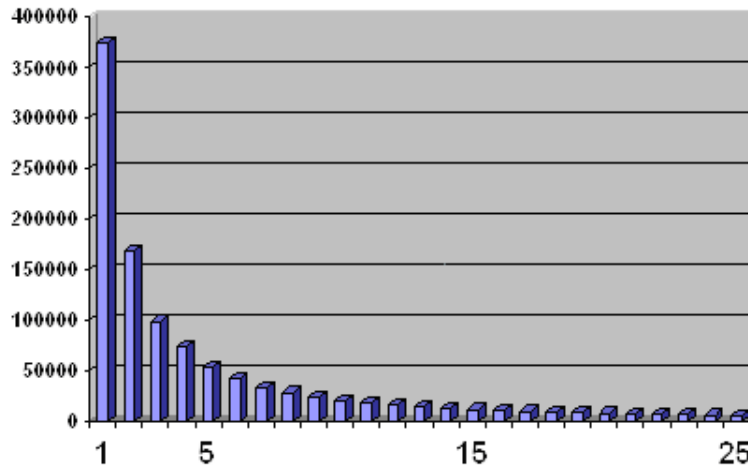
Biçim Şekli

Dil Yapısı

Öğreticilik

5.1 Kapsam

Nitelikli Türkçe öğretim malzemeleri görsel ve işitsel olarak kullanılan CD,DVD, Film, yardımcı okuma kitapları, ders kitapları, içerik yönünden anadili yabancı olan öğrencilere Türk dili ve kültürü hakkında yeterli açıklayıcı bilgileri içermelidir. Bu durumda Ders ile ilgili tüm basılı görsel işitsel materyallerde; Türk Aile, kültür, gelenek, görenek, Türk toplumunun insanlığa, doğaya ve yaşam sevgisine bakışını yansıtmalıdır. Kültürümüzün incelikleri, geçmişten gelen adalet, hoşgörü, kahramanlık, hakka saygı, haksızlıkla mücadelesi, başkalarına yardım, mertlik, doğruluk ve özveri gibi değerleri barındırmalı. Türk insanının doğru ve yanlış konusunda nasıl ölçümler geliştirdiğini ve hangi olayda nasıl tepki verebileceğini anlatmasında yardımcı olmalıdır. Türk kültürüne yeni ufuklar açmalıdır. Bu kültürde yaşayan insanların anlayış ve yeteneklerini anlatmalıdır. Güzelliğe karşı hayranlık duygularının, hayal güçlerinin artmasına imkan verir şekilde bilgilerle donatılmalıdır. Türk Dil yapısının diğer dillere göre üstün özellikleri konusunda anlaşılabilir uygulamalarla Türkçenin söz varlığı anlatım gücü ve ifade netliği konusunda bol örneklerle ders materyalleri beslenmelidir.

Dikte programı geliştiricileri Türkçe Dil modeli geliştirilirken türetilmiş kelimelerin görülme sıklıklarını incelemek için toplam 640 Milyon kelimeden müteşkil bir metin incelemesinde, birbirinden farklı kelime sayısının 1,410,000 adet olduğu görülmüştür. Grafiğe bakılırsa görülecektir ki; anlatılan durum açıkça belirmektedir. "Birbirinden farklı 1,410,000 kelimenin 370,000 tanesi yalnızca 1 defa görülmüştür. İncelenen veri tabanında 2 defa tekrar eden kelime sayısı yaklaşık 170,000, 3 defa tekrar eden kelime sayısı yaklaşık 100 bindir. Tekrar sayısı arttıkça kelime sayısı hızla azalmaktadır. 25 defa tekrar eden kelime sayısı 5 bin iken 100 defa tekrar eden kelime sayısı sadece 885'dir. (Dikte 2009) "9

5.2 Biçim

Başlangıç seviyesindeki Türkçe kitapları yardımcı ders kitapları hikayeler vs gibi öğretim materyallerinde içerik kadar, biçimsel özellikler de önemlidir. Bu nedenle, iyi bir Türkçe öğretim için basılan yayınlarda bulunması gereken biçimsel özellikler şunlardır:

- Kapak resimleri Türk kültürü, tarihi, coğrafyası vs. gibi ilgi çekici görselliklerle, canlı ve ilgi çekici olarak dizayn edilmelidir
- Kitabın kağıdı olabildiğince kaliteli ve en az ikinci hamurdan, kağıt olarak da mat renkli cinsinden tercih edilmelidir. Resim ve görsellik öne çıkar şekilde belirgin olmalıdır.
- Ders kitap, hacim bakımından ne çok küçük, ne de çok büyük olmalıdır.

- Kitap, bol resimli olmalı, bu resimler yabancıların hoşlanacağı özellikleri de kapsamalıdır.
- Sayfa düzeni rahat ve çekici olmalı, satırlar arasındaki boşluklar, kenar boşlukları ve paragraflar iyi ayarlanmalıdır.
- Görsel ve işitsel materyaller de dikkat edilmesi gereken en önemli husus, ses, görüntü kalitesi yeterince iyi olmalı, mutlaka akıcı ve ilgi uyandırıcı şekilde tasarlanmalıdır.

- Mümkin merteye ders kitabı ile birlikte uyumlu bir görsel ve işitsel içerik olmalı kolay erişilebilir. Bilgisayar program formatında olabileceği gibi CD-DVD çararlarda da çalışabilen format olmalıdır.
- Ders materyalleri gerek kitap gerek diğere görsel ve işitsel bilgiler güncel konulardan tercih edilmeli ve sık aralıklarla güncellenmelidir.
- Güncel bilgilerin daha rahat ve daha hızlı öğrenciye ulaşılması için ders malzemelerinin de bir arşivinin bulunduğı web tabanlı destek çok daha ilgi çekici olabileceğı gibi eğitmen açısından da daha gözlemlenebilir imkan sağlayacaktır.

5.3 Dil yapısı

Dil yapısının bilgileri hakkında öğrenciye uygulamalı anlatım yapılırken, öncelikle Türkçenin anlatım gücünü tam olarak ortaya koyacak çalışmalara ihtiyaç olduğunu çok daha iyi hissederiz. Çünkü Türkçede “Köklere eklenen eklerin teker teker değişik görevleri yüklenebilmeleri de anlatıma güç verir, kolaylık sağlar. Bizce, bir dilin zenginliğine ölçü alınması gereken önemli özelliklerden biri ve Türkçenin bugüne kadar değeri yeterince kavranmamış yönü budur. Türkçe, dile getirilmesi en güç olan, ayrıntı sayılabilecek kavramları son derece canlı imgelerle anlatan, söz fırçasıyla insan zihninde canlı resimler çizabilen güçlü bir dildir.” (Aksan, 1994, s.34)10

Türkçe daha az sembolle çok bilgi aktarır. Pek çok durumda bir kelimedenden oluşan Türkçe ifadeyi İngilizceye çevirmek için bir cümle kurmanız gerekir. Aşağıdaki “Oku” fiil kökü için verilen örneklerle bakınız.

- Okuyamadım = İngilizce: “I was not able to read.”
- Okuyabilseydim = İngilizce: “I wish I were able to read.”
- Okuyabilenlerdense = İngilizce: “If he is one of those that were able to read.”

İyi bir ders kitabı, iyi anlaşılır bir kitap demektir. Kullanılan dil, öğrencinin yaş seviyesine göre kendi dünyasından parçalarda hissedeceği, kendi dünyasında derhal anlaşılır bir nitelikte olmalıdır. Aynı zamanda Türkçe dersinde kullanılan bir kitap, yazım, noktalama ve cümle düzeni bakımından kusursuz olmasına özen gösterilmelidir.

5.4 Öğreticilik

Ders materyallerinin içersinde yabancılara Türkçe öğretiminde özellikle öğrenimlerini daha etkin bir şekilde geliştirecek alıştırtma teknikleri aşağıdakiler gibi olabilir.

Gramer çalışmaları, dinleme ve okuma metinlerinde, anlam kavram yorumlamalarda kullanılabilecek seçenekler daha da çoğaltılabilir. Uygulamalar ders kitapları ve alıştırtma kitapları ile sınırlı kalmayıp web tabanlı çalışmalarda daha etkin bir şekilde getirerek interaktif olarak multimedya desteğı ile daha da zenginleştirerek anlaşılabilir ve daha zevkli hale getirmek için ilgi çekici seneryolaştırılabilir.

Öğrenci ile öğretmenin birlikte yapacakları uygulamalarla birlikte, öğrencinin web tabanlı yardımcı uygulamalarında kendi kendini geliştirme ve hatalarını görebilme geliştirebilme imkanlarına da sahip olacaktır.

Doğru / yanlış ile değerlendirmeye tabi tutulmuş dinleme ve okuma parçaları

Ne, nerede soruları, anlamaya yönelik sebep sonuç ilişkisini çözmeye yönelik alıştırtmalar

Sözcük eşleştirme, aynı anlama gelecek bir sözcükleri bir okuma parçasında farklı ifadelerle eşleştirme yapılabilir. veya ilk aşamalarda bir cümle içersinde muhtemel benzer sözcükler tespit edilir.

Kim ne söylüyor, daha çok diyalog metinlerinde anlaşılrsa da hikaye türü anlatımlarda söylenen ifadenin sahibini bulmaya yönelik çalışmalar

Metni sıraya koyma; bir hikayecik veya paragraf şeklinde oluşan bir metnin mantıklı olarak sıralanmasına yönelik seçenekler.

Çoktan seçmeli; kelime bilgisinin benzer kelimelerle birlikte kullanılması ve farklı olanı tespit ederek en doğrusunu ayır edebilme.

Cümleleri tamamlama; yarım bırakılmış bir hikayeciğın tamamlanması olabileceğı gibi, öğeleri eksik verilmiş cümlelerin tamamlanması.

Doğru yanıtı seçme; okuma parçası veya dinleme parçasına yönelik doğru yanlış tespitinde kavram ve anlam ilişkisini ortaya çıkarmaya yönelik olan çalışmalar.

Cümleleri birleştirme;bağlaçlar kullanılarak farklı iki cümlelerin anlamlı bir bütün oluşturulmasına çalışacak uygulamalar.

Boşluk doldurma; eksik kalan cümle öğelerini tamamlama.

Sözcükleri eşleştirme; eş anlamlı veya zıt anlamlı kelimeleri eşleştirmeye yönelik seçenekler.

Sözcükleri gruplama; belli bir konu çerçevesinde kelimeleri toplama ve anlamlı bir bütün oluşturacak kullanım alanları yakın olan gruplama yapma örneğin; bahçe ile ilgili kelimeler, sebze yemeklerine ait kelimelerden grup oluşturma.

Sözcükleri yeniden yazma; benzer anlamlı kelimeleri kullanarak anlamca aynı fakat okunuşta farklı olan ifade tarzları oluşturma da bu kapsamda değerlendirilebilir.

Graptaki anlamsız sözcüğü bulma; anlamlı bir bütünlük oluşturan sözcük gruplarında anlamsız olanı keşfetme ve anlama,

Sözcükleri sınıflandırma; sıfat, isim, fiil. gibi kelime yapılarını sınıflandırma olduğu gibi okulda kullanılan sözcükler lokantada kullanılan kelimeleri sınıflandırma gibi uygulamalar,

Doğru sözcüğü bulma; metin içersinde eksik bırakılan veya anlamca uymayan bir sözcük yerine doğru olan kelimenin bulunmasına yönelik çalışmalar. öğrencinin kelime haznesine ciddi katkı yapacaktır.

Bulmacalar; merak uyandıran bu tür çalışmalar yabancılar için Türkçe öğretiminde olmazsa olmazlardan bir uygulama olmalıdır.

Tamamlama Birleştirme; Türkçe de epey yaygın olan tamlamaların uygulamalarına yönelik birleştirme bu kapsamda değerlendirilebilir.

Sözcük bilgisini artırmaya yönelik çok daha farklı bilgi kartları oyun kartları resimli kartlar vs oluşturulabilir

Cümle yapılarına yönelik öğeler ayrı ayrı belirtilerek öğrenci tarafından tamamlanması veya sıralanmasına yönelik çalışmalar.

Yan cümle oluşumunda ana cümleye eklenebilecek ilave küçük cümlecikler oluşturulmayabilir.

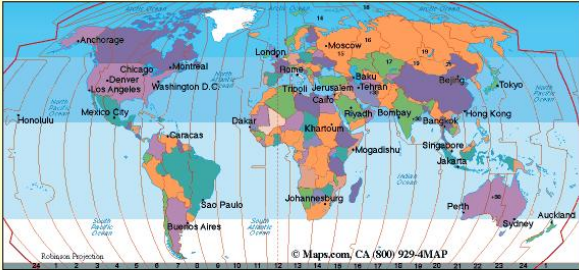
Yeniden yazma;okuma veya dinleme parçalarının yeniden yazılmasına yönelik çalışmalar.

Tümce kurma; başlangıç seviyesinden daha ileri seviyelere kadar muhtelif zorluklarda cümle kurma çalışmaları

Sözcük ve tümceleri tamamlama; metin içerisinde eksik cümle tamamlama ile birlikte eksik olan kelime tamamlamaları da iç içe geçen uygulamalar.

Tümceleri birleştirme; bir bütünün parçası olarak dağınık bulunan cümleleri bir araya getirerek metin tamamlama çalışmaları.

İyi bir Türkçe öğretim materyali, bir konuyu sunar ve öğretirken yeteri derecede basit, anlaşılır bir metot uygulamalıdır. Bir ders kitabını gözden geçirirken ele alacağımız hususlar şunlar olmalıdır:

Su anda Sizin Saatiniz	Brezilya	Madrid	Moskova	Meksiko	Kahire	İslamabad
22:19:50	02:19:50 pm	04:19:50 pm	10:19:50 pm	12:19:50 pm	09:19:50 pm	03:19:50 pm
						
Londra	Roma	İstanbul	Bakü	Hong Kong	Tokyo	Seul
08:19:50 pm	09:19:50 pm	10:19:50 pm	12:19:50 am	03:19:50 am	04:19:50 am	05:19:50 am

Kim, nerede ? Ne yapıyor ?

Adı - Soyadı	<input type="text"/>
Ülkesi	Rusya
Yaşadığı yer	<input type="text"/>
Şimdi ne yapıyor?	<input type="text"/>
Adı - Soyadı	<input type="text"/>
Ülkesi	<input type="text"/>
Yaşadığı yer	Tokyo'da yaşıyor.

- Kitapta baskı yanlışlıkları var mıdır?
- Kitaptaki bilgi öğrenci seviyesinin neresindedir?
- Kitaptaki bilgiler, önceki derslerde verilen bilgilerle nasıl bir ilişki üzerine kurulmuştur?
- Kitaptaki öğretim metodu ile öğretmenin öğretim metodu arasında bir ayrılık var mıdır?

- Ders kitabı ile birlikte işlenen diğer eğitim materyalleri arasındaki ilişki ortak mıdır? okuma parçaları DVD destekli diğer video ve CD Kaset vb dinleme konuları
- Bizce önemli sayılan kültür, tabii güzellikler, tarih, sosyal etkileşim; gelenek görenek vs. gibi hususlara tüm eğitim malzemelerinde aynı önem verilmiş midir?
- Öğrencinin milliyeti itibarıyla bölgesel olarak anlayamayacağı noktalar nelerdir?
- Sorular yabancıların anlayabileceği şekilde iyi sorulmuş mudur?• Özet olarak verilen bilgiler yeterli midir?
- Web tabanlı uygulamalarda öğrencinin daha aktif daha hayatın içinde örneklerle dinamik tutulması için uygulamalar var mıdır?
- Öğrencileri tartışmaya götürebilmek için, eğitim materyallerinde ne gibi hususlar ele alınmalıdır?
- Derslerdeki bilgileri pekiştirecek daha anlaşılır hale getirecek kaynaklar nelerdir?
- Saatler ve ülkeler anlatırken öğrencinin ait olduğu ülke ile sınıf içerisindeki diğer arkadaşlarının ülkelerinde saat kaçta ne iş yaptıkları ne yapacaklarına dair uygulamalar dinamik olarak ve anlık değişimler ile web üzerinden daha interaktif olarak hem görsel hem işitsel öğretim imkanı sağlar.

5.5 Yazı ve okuma Materyalleri Kullanımı

Geleneksel sınıf ortamında her öğretmenin en çok kullandığı araç kara tahtadır. Kara tahta üzerinde renkli tebeşirle yazılan yazı, çizilen şekil, resim ve diyagramlar öğrenmeyi somutlaştırmak için çok sık kullanılan görsel öğretim yoludur. Öğretmen kara tahtadan daha farklı görsel yazı malzemeleri kullanma yolunu keşfetmelidir. Bunlar bilgisayar yazılımları ile desteklenerek perdeye yansıtma ya da daha önce yazılmış bilgilerin soru cevapları , diyalog parçalarını kalem ile yazılan beyaz tahtaya yansıtma sağlanır. Öğrenci eksik olan kısımları tamamlar ya da konu hakkında eksiklikleri tamamlaması istenir resim gösterilerek anlatması, tasvir etmesi vb istenebilir. Klasik usulle yazı tahtası kullanılarak yapılacak çalışma hem öğretmenin hemde öğrencinin çok fazla vaktini alacaktır. Sınıf içi aktivitelerde yazı tahtası ve sınıf dışında web tabanlı iletişim ortamlarında;

- Yeni sözcükleri tanıtmak, açıklamalarda bulunma,
- Bir ödev vb çalışmalara ilişkin işlem aşamalarını göstermek,
- Konuları esas noktalarıyla özet olarak verme,
- Bilgi gruplarını ve bu gruplar arasındaki ilişkileri gösterme,
- Bir öğrenme sürecinin aşamalarını mantıklı bir sıra içinde sunma,
- Ev ödevi ve proje çalışmalarını açıklama,
- Kaynaklar listesini görsel olarak vermek,
- Araçların çalışma ilkelerini açıklamak,
- Grafik, tablo ve şemaları net bir şekilde açıklamak,
- Diğer eğitim amaçlı yardımcı araçları desteklemek amacıyla kullanılabilir.

6. Sonuç ve Öneriler

6.1. Sonuçlar

1. Türkçe öğretiminde öğrencilerin öğrenmeye yönelik becerisini geliştirme için önerilen etkinliklerin uygulandığı örnek seçilen yabancı öğrenci grubunun geleneksel olarak derslerin işlendiği ve aynı testlerin uygulandığı kontrol grubuna göre testlerin sonuçlarına bakılarak aralarında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar Türkçe öğrenme etkinliğini geliştirmek için programında belirtilen amaçlara ulaşmada önerilen etkinlikler tam olarak uygulandığında öğrenme becerisini geliştirmeye ciddi katkı sağladığı söylenebilir.

2. Gerek sınıf içi gerek ders dışı öğrencinin önerilen ders materyalleri ile yapmış oldukları uygulamalar; Okuma - Düzenleme, Okuma- Seçim Yapma, Boşluk doldurma, Sözcükleri eşleştirme, Sözcükleri, Gruplama, Sözcükleri yeniden yazma, Gruptaki anlamsız sözcüğü bulma, Sözcükleri sınıflandırma, Doğru sözcüğü bulma, Bulmacalar, Tamamlama- Birleştirme, Dinleme-Yeniden Yapılandırma, Dinleme-Boşluk- Doldurma, Dinleme-Not Tutma, Dinleme-İzleme, Dinleme-Müzik, Dinleme-Haber vb etkinliklerle kıyaslanan iki grup öğrenciler benzeri kontrol grubu öğrencileri aralarındaki fark deney grubu lehine anlamlı çıkmıştır. Bu çalışmayla daha etkin ve yeni sayılabilecek araç gereçlerle entegre edilmiş ders materyalleri öğrenciyi etkin sürece katan etkinliklerle, öğrencilerin etkin öğrenme becerilerinin geliştirdiği ve başarılı sonuçlar alındığı ortaya çıkmıştır.

3. Sınıf dışına yayılmış ders materyalleri etkinliklerin uygulanma sürecinde ‘öğrenme sorumluluğu’nun öğrencilerde oluşmasına yönelik kısa bilgilerin verilmesi; ders dışı özellikle web tabanlı uygulamaların kullanımına yönelik bilgiler, öğrencinin de eğitici kadar sorumlu olduğunun hissettirilmesinin yararlı olduğu görülmüştür. Sınıf içi etkinliklerin uygulanmasında sorumluluğu hisseden öğrencilerin; dik oturma, konuşanla göz teması kurma, not tutma, dinlediklerine uygun geri bildirimler verme, soru sorma gibi dinleme davranışı gösterdikleri görülmüştür. Ders dışı etkinliklerde de kendi kendini takip, başarısının ve gelişimini gözlemleme fırsatı tanımıştır. Bu da öğrenci motivasyonunu tetikleyerek Türkçe öğreniminde müspet anlamda katkı yapmıştır.

4. Dinleme ve okuma uygulamalarında öğrencilerin boşluk doldurma, anlamsız sözcüğü bulup çıkarma cümleyi yeniden yapılandırma, dinleme-izleme, okuma - yazma, ders dışı materyaller - kendi keşfettiği materyaller gibi haber magazin etkinliklerinde başarılı oldukları görülmüştür. Bir kaç kur ilerideki öğrenciler ilk kurdakilere göre daha nitelikli olarak söz konusu aktiviteleri kullanmışlardır.

5. Farklı ve eğitiminin yenilikçi olarak geliştirdiği her türlü ders araç gereçleri dil öğrenimindeki gelişimine katkı olarak, öğrencinin sürece etkin olarak katıldığı okuma, yazma, konuşma, dinleme becerilerinin yeniden yapılandırma etkinliğinin sonuçları (Yangın, 1998:118)11 ’deki “Öğrencilere, duyduklarını zihinlerinde görsel olarak canlandırabilme becerisi kazandırılmalıdır. Zihinsel canlandırma, öğretiminde resimlerden ve yönlendirici sorulardan yararlandırılmalı” önerisi bu bizim uygulama sürecimizde de desteklendiği görülmektedir.

6.2 Öneriler

1. Yabancılar Türkçe öğretiminde, amaç doğrultusunda planlı olarak, çok farklı özellikle ingilizce fransızca, ispanyolca öğretiminde kullanılan uygulamalar gözden geçirilerek Türkçe dil yapısına uygun olanlar dil öğretiminde çeşitli etkinliklerle geliştirilmelidir. Dil öğretiminde ana dilde öğretilen bazı uygulamaların yabancılar için de benimsenebileceği makuldur ama yeterli olmadığı bilinerek, okuma yazma, dinleme beceri alanlarına yeterince ehemmiyet verilmeli ve programda belirtilen ders araç gereçleri ile öğrencinin tüm vaktini alacak şekilde uygulama araç gereçleri geliştirilmelidir. öğrencinin dil öğrenime ayıracağı vakit farklı ve hayatının her safhasında kullanabileceği malzemelerle kullanabilir hale getirilerek dil öğrenme gelişimine ayrılan zaman arttırılmalıdır.

2. Dil öğretiminde özellikle yabancılar öğretiminde öğrenci motivasyonu oldukça iyidir. Öğrenci istekli olarak bir yabancı dil öğrenme arzusundadır. Öğrenci motivasyonu öğretmen motivasyonu ile eşdeğer bir şekilde sorumluluk yüklenmelidir. yalnız şu var ki; Okul türü bir yerde öğretmenlerdeki heyecan kadar öğrencide bulunmayabilir. Bu durumdaki öğrenmelerde etkin tarafın (öğretmenin), ne kadar sorumluluğu varsa öğrenenin (öğrencinin) de en az onun kadar sorumluluğu olduğu bilinci verilerek öğrencilerin aksiyoner olarak sorumluluğunu fark etmesi sağlanmalıdır.

3. Etkili iletişimin kurulabilmesi için birbirini anlayan ve anladıklarına uygun davranışlar gösteren bireylere gereksinim duyulduğundan eğitimin ve öğrenimin geliştirmede iletişim odaklı etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Mümkün olan en fazla iletişim araçları kullanılmalıdır. Sınıf içi iletişim zorunlu olduğundan tarafların birisinin iletişimsizliği hemen fark edilir ve karşılıklı olarak çözüm yolları bulunmaya çalışılır. Ders dışında iletişimi daha çok kendi kendine etkin hale gelebilecek çözümler üretilmeli ve öğrenci kendisini devamlı etkin olarak iletişim içersinde bulmalıdır. Öğretmen ders dışında bu iletişimi kontrol eden gerektiğinde uyarılar yapan bir konumda olmalıdır. Web tabanlı uygulamalarda öğrencinin dil öğrenimindeki çalışma ve etkin iletişimi öğretmen tarafından zaman zaman değerlendirmelerle öğrenciye geri dönüşüm yapılmalıdır.

4. Muhtelif etkinliklerin uygulamalarında faaliyet öncesi, aktivite anı ve uygulama sonrası yeterli bir biçimde planlanmalıdır. Başlangıç seviyesinden daha üst seviyeye sınıflarda faaliyetlere göre bir takım beceriler de kazandırılmalıdır. Eğer yetişkinlere dil öğretiyorsak onlar bazı alışkanlıklara zaten sahiptir. Bu alışkanlıklar dinlerken not tutma, okurken önemli noktaları tespit etme vb. olabilir yetişkin olmayanlarda ise zaman zaman uyarılarla bu tür alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda belirtilen dinleme, anlama ve çözümleme başlığı altında 26. madde olarak “Dinlediklerinden önemli bilgileri / durumları / kavramları fark edip notlar tutar.”12 biçiminde yer alan ifadenin her ne kadar ana dil eğitimi için söylenmiş olsa da yabancılar için öğretilen Türkçe derslerinde de geçerliliği mutlaka vardır.

5. Yetişkin öğrenciler, yetişkin olmayanlara göre araç gereç kullanımında farklılıklar gösterebilir. Sadece araç gereç açısından değil içerik bakımından da farklılıklar olmalıdır. Yetişkin öğrenciler için sınıf dışı dil malzemeleri daha ağırlık kazanırken, diğerlerinde ise daha çok sınıf içi ders materyalleri yoğun olmalıdır.

6. Yabancılar dil öğretiminde etkili iletişim, tüm öğrencilere, günlük yaşamda gerçekleşen olaylar, durumlar, gelişmeler ile ders içi öğrenmelerini karşılaştırarak etkili iletişimi gerçekleştirecek, önemli olgular ve önemsiz olguları ayırt edebilecek ve bireysel gelişimine yönelik çok farklı kazanımlar sağlayacak ve muhtelif araçları etkili bir biçimde kullanmasını gerçekleştirecektir. Dolayısıyla, ana dilli eğitim için belirlenen, Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda belirtilen Fonksiyonel Dil Öğrenim Amaç ve Kazanımlar başlığı altındaki Etkili Dinleme

ve İzleme Alışkanlığı Kazanma alt başlığı ile belirtilen hususlardan biri olan “Günlük gelişmeleri yazılı, görsel ve işitsel basın yayın organlarından okur, dinler ve izler.” şeklinde geliştirilmesinin uygun olacağı önerilmektedir.

Kaynaklar

1. Mitchell, R Myles, F. (1998). Second Language Learning Theories, London, UK: Oxford University Press.
2. Salaberry, M. R. (2001). The use of technology for second language learning and teaching: A retrospective. The Modern Language Journal, 85 (1), 39-56.
3. Kavcar, Cahit. (1995) Türkçe Eğitimi. Ankara: Rekmay Basımevi
4. Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Kılavuzu, s.219, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara 1986
5. Sever, S. vd. (2006). Etkinliklerle Türkçe Öğretimi. İstanbul: Morpa Yayınları.sh 17
6. TurkceAkademisi.com, ilk hafta diyalog metni,şubat 2009
7. Barın E. “Yabancılar Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi” Türklük Bilimi Araştırmaları, sayı 13, s.311-317, Niğde 2003
8. Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). İlköğretim Türkçe Dersi (1-5) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
9. <http://www.dikte.com.tr/diktegenel.php?id=satinal>,5,2009
10. AKSAN, Doğan, “Türk Dili Zengin Bir Dil Midir?”, A.Ü TÖMER Dil Dergisi, sayı 16, s.34, Ankara 1994
11. Yangın, B.1998:118,. Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi.Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
12. Milli Eğitim Bakanlığı.Orta öğrenimler için Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara, 2005: Devlet Kitapları Müdürlüğü.